Hospodárske listy

Aktuálne témy hlavne v oblasti verejných financií

Vydáva Inštitút hospodárskej politiky ISSN 1338-3647 www.ihp.sk ◆ číslo ◆ júl-august/2013

UŽ ČOSKORO SA ZO SPORITEĽOV STANÚ PRVÍ DÔCHODCOVIA

Rok 2012 bol plný zmien, plný výziev. Mnoho z nich malo dopad nielen ne osobné, ale aj na národné a nadnárodné prostredie obyvateľov. Na globálnej úrovni sme zažívame výrazné zmeny každým týždňom, bez možnosti istých očakávaní a výsledkov. Na domácej hospodárskej a politickej scéne prišlo tiež k mnohým zmenám. Nastúpila nová vláda, ktorá mala nové predstavy o smerovaní Slovenska. S novými preferenciami prišiel rad aj na nové pravidlá a nastavenie systému verejných financií. Vzhľadom na negatívne demografické výhľady a potreby konsolidácie prišlo v poslednom kvartály roku 2012 aj k zmenám v nastavení dôchodkového systému. Zmeny boli sprevádzané otvorením II. dôchodkového piliera ako aj zmenou v sadzbách odvodov. V súčasnosti už je systém opätovne uzavretý, no v sporiteľoch zostal istý diel neistoty, či sa rozhodli správne a ako sa bude systém vyvíjať do budúcna. Podobná neistota sa odráža aj v rozhodnutiach dôchodkových správcovských spoločností. Ako nastaviť portfólio investícií? Zamerať sa na dlhodobé investovanie? príde k ďalším zmenám s nástupom novej vlády? Pre dlhodobú udržateľnosť systému je dôležité, aby práve naštrbená dôvera bola posilnená. Jedným z riešení je stabilizácia dôchodkového systému formou ústavného zákona.

Erik Bihary,
predseda správnej rady Inštitútu hospodárskej politiky

INŠTITÚT HOSPODÁRSKEJ POLITIKY, N.O.,
DLHÉ DIELY III Č. 1,
841 04 BRATISLAVA, SR.

RIADITEĽ: IGOR KISS.
EDITOR: ERIK BIHARY.

KONTAKT: WWW.IHP.SK

INŠTITÚT HOSPODÁRSKEJ POLITIKY

VÝPLATY ANUÍT A PLÁNOVANÉ ZMENY V DÔCHODKOVOM SPORENÍ

INŠTITÚT HOSPODÁRSKEJ POLITIKY (IHP) ZORGANIZOVAL V JÚNI TOHTO ROKU ĎALŠIE ZO STRETNUTÍ OKRÚHLEHO STOLA K PROBLEMATIKE DÔCHODKOVÉHO SYSTÉMU. TÉMA TOHTO PODUJATIA ZNELA: „AKO BUDE DÔCHODCOM VYPLÁCANÝ DÔCHODOK Z DRUHÉHO PILIERA – AKÉ ZMENY ČAKÁ DOPLNKOVÉ DÔCHODKOVÉ SPORENIE?“.

IHP na tomto podujatí prezentovalo výsledky prieskumu, ktorý bol realizovaný s agentúrou Focus a týkal sa postojov a preferencií sporiteľov II. piliera. Prieskum prezentoval Vladimír Baláž, vedecký pracovník prognostického ústavu SAV, ktorý sa spolupodieľal na jeho tvorbe. Spolu s ním boli medzi hlavnými rečníkmi Jozef Burian, štátny tajomník Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny-(MPSVR), Jozef Mihál , bývalý minister MPSVR a Miroslav Kočan, ktorý zastáva funkciu Chief Operating Officer regiónu strednej a východnej Európy, severnej Afriky a Blízkeho východu v mníchovskej pobočke spoločnosti Allianz.

Spolu s nimi diskutovali mnohí ďalší odborníci, medzi najaktívnejších a najvýznamnejších patrili Jana Kolesárová, generálna riaditeľka sekcie sociálneho poistenia na MPSVR a taktiež vedúca pracovnej skupiny, ktorá tvorí novelu legislatívy v oblasti dôchodkového systému. Ďalšími výraznými diskutéri boli Júlia Čillíková, riaditeľka odboru regulácie v Národnej banke Slovenska a Jozef Paška, podpredseda Asociácie dôchodkových správcovských spoločností a riaditeľ Allinaz DSS a mnohí ďalší.

Slovensko čakajú tento rok dve dôležité novely v penzijnej oblasti. Takzvaná anuitná novela bude riešiť podmienky, za ktorých sa budú vyplácať doživotné dôchodky z úspor občanov v 2.pilieri. Novela zákona o doplnkovom dôchodkovom sporení bude riešiť najmä podmienky za ktorých si môžu občania sporiť na svoj budúci dôchodok v treťom pilieri. Výraznou otázkou je i spôsob a forma vyplácania doživotných dôchodkov a podoba anuít.

Rôznorodosť zúčastnených okrúhleho stola spolu s prezentáciou postojov sporiteľov z prieskumu preto zaiste prispela k posunu vo vecnej diskusii na túto tému. Postoje a názory jednotlivých účastníkov nájdete v tomto vydaní Hospodárskych listov.

Autor: Erik Bihary

ANUITNÁ NOVELA A ZMENY V DÔCHODKOVOM SYSTÉME Z POHĽADU MINISTERSTVA PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY

ZAČIATOK VÝPLATNEJ FÁZY V DRUHOM PILIERI DÔCHODKOVÉHO SYSTÉMU SR JE PODĽA SÚČASNE PLATNÉHO LEGISLATÍVNEHO NASTAVENIA NAPLÁNOVANÝ NA 1. JANUÁRA 2015. JE PRETO ČAS, ABY SME SA NA TENTO PROCES PRIPRAVILI A DÔCHODCOVIA, DNES SPORITELIA V KAPITALIZAČNOM PILIERI MOHLI BEZ AKÝCHKOĽVEK PROBLÉMOV POBERAŤ DÔCHODOK. BEZ LEGISLATÍVNEJ ZMENY BY SME TENTO STAV NEDOSIAHLI.

Úspešné zvládnutie spustenia výplatnej fázy v druhom dôchodkovom pilieri je pre nás kľúčové. V tejto oblasti nenechávame nič na náhodu a dôkladne sa prípravou na pomyselný deň D už dlhší čas zaoberáme. Dôležité sú pre nás samozrejme i názory všetkých zainteresovaných strán a preto boli za týmto účelom vytvorené dva orgány zložené z odborníkov zo všetkých zainteresovaných oblastí. Od začiatku roka 2013 pravidelne zasadá pracovná skupina pre prípravu anuitnej novely, ktorej úlohou je zanalyzovať súčasnú legislatívnu úpravu danej problematiky, identifikovať neaktuálne či neoptimálne nastavenia a navrhnúť možnosti efektívneho riešenia problémov, ktoré sú následne predložené druhému orgánu, ktorým je Riadiaci výbor pre prípravu anuitnej novely(Riadiaci výbor).

PORADNÉ ORGÁNY PRACUJÚ V PLNOM NASADENÍ

Frekvencia stretnutí pracovnej skupiny graduje a v súčasnosti sa zasadnutia konajú prakticky na týždennej báze. Predsedom pracovnej skupiny je Jana Kolesárová, generálna riaditeľka sekcie sociálneho poistenia a dôchodkového sporenia Ministerstva práce, rodiny a sociálnych vecí (MPSVR SR). Jej ďalšími členmi sú okrem členov tímu predsedníčky aj zástupcovia Ministerstva financií SR, Inštitútu finančnej politiky, Národnej banky Slovenska , Agentúra pre riadenie dlhu a likvidity, Štátnej pokladnice a Sociálnej poisťovne. Pracovnú skupinu okrem reprezentantov verejnej sféry zastupujú i predstavitelia univerzitného prostredia z projektu Virtuálnej DSS Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a tiež predstavitelia komerčného sektora, ktorý je reprezentovaný Asociáciou dôchodkových správcovských spoločností (ADSS) a Slovenskou asociáciou poisťovní. Riadiacemu výboru predsedá Jozef Burian, štátny tajomník MPSVR SR. Inštitucionálne zloženie je obdobné ako v prípade pracovnej skupiny, svojho zástupcu tu má však napríklad aj Slovenská akadémia vied. Úlohou riadiaceho výboru je prijať strategické rozhodnutia, týkajúce sa nastavenia výplaty dôchodkov z druhého piliera na základe analýz a odporúčaní pracovnej skupiny.

O ČOM BUDE ANUITNÁ NOVELA?

Bolo by predčasné v súčasnosti hovoriť o konkrétnych zmenách nastavenia legislatívnej úpravy, vzhľadom k tomu, že stretnutia pracovnej skupiny ako i rokovania riadiaceho výboru sú v plnom prúde. Čo však prezradiť môžeme, sú okruhy tém, ktorými sa pri príprave tejto anuitnej novely zaoberáme. Sú to najmä druhy vyplácaných dôchodkov (starobný, predčasný a pozostalostný dôchodok), podmienky vyplácania jednotlivých druhov týchto dôchodkov zo starobného dôchodkového sporenia (to znamená druhého piliera; otázky či zachovať minimálne obdobie sporenia vo výške 10 rokov, ako nastaviť podmienky vzniku nároku na predčasný dôchodok zo starobného dôchodkového sporenia, či previazať tieto nároky s nárokmi na predčasný dôchodok z prvého piliera, eventuálne či ísť cestou individualizácie odchodu do dôchodku napr. i za pomoci zavedenia ukazovateľa individuálnej miery náhrady, a pod.). Ďalej sú to formy vyplácania dôchodkov, kde je otázne, či sú súčasné formy vyplácania (doživotný dôchodok a doživotný dôchodok s programovým výberom) vhodnými, resp. postačujúcimi spôsobmi vyplácania dôchodkov z druhého piliera. Záujmovou oblasťou je i nastavenie úpravy dedenia ako i pozostalostných dôchodkov. Tu môžeme snáď prezradiť, že doteraz prijaté závery sú plne v súlade s prieskumom, ktorý nedávno uskutočnila na vybranej vzorke respondentov (sporitelia v druhom pilieri vo veku 40 – 62 rokov) agentúra Focus v spolupráci s Inštitútom hospodárskej politiky. Z výskumu vyplýva, že ľudia by si chceli zvoliť možnosť pozostalostného krytia v druhom pilieri a zároveň by nechceli, aby im toto pozostalostné krytie znížilo ich vlastný starobný (resp. predčasný starobný) dôchodok, vyplácaný z druhého piliera o viac ako 10 %.

Kto je Jozef Burian...

Ing. Jozef Burian je súčasný štátny tajomník Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny. Od roku 2006 pôsobil ako poslanec NR SR za stranu SMER-SD, pričom zastával pozície predsedu Výboru NR SR pre financie, rozpočet a menu a predsedu Finančnej komisie. Je autorom viacerých odborných publikácií.

DOŽIVOTNÁ ANUITA

Pri výpočte diskutovaných tém nemôžeme opomenúť nastavenie valorizácie dôchodkov vyplácaných z druhého piliera a samostatnou kapitolou je riešenie sporiteľov s nízkou nasporenou sumou – t.j. sporiteľov, ktorí si buď nebudú schopní zakúpiť doživotnú anuitu v komerčnej poisťovni alebo jej výška bude v nedostatočnej výške. Možností, ako riešiť túto situáciu, je niekoľko: presun týchto sporiteľov do Sociálnej poisťovne, jednorazová výplata nasporenej sumy, vyplatenie pomocou programového výberu alebo istej anuity (t.j. výplata „rozumne vysokej" čiastky na mesačnej báze dovtedy, pokým má daný poberateľ takéhoto dôchodku prostriedky na osobnom dôchodkovom účte) a možnosťou je i výplata formou doživotnej anuity, avšak na inej, než mesačnej báze (napr. kvartálnej). Osobne môžem povedať, že z daných možností je pre mňa neprijateľné pripustiť jednorazové vyplatenie nasporenej čiastky, všetko však bude závisieť od odporúčaní odborníkov, ktorí na príprave tejto novely tvrdo pracujú a samozrejme na rozhodnutí riadiaceho výboru.

Pokračovanie na str. 3

PODSTATNÉ PRI TVORBE ZMIEN SÚ DISKUSIA A VECNÝ PRÍSTUP

V KONTEXTE S VÝVOJOM DEMOGRAFICKÝCH ZMIEN, KTORÉ SA MOMENTÁLNE DEJÚ NA SLOVENSKU, V EURÓPE I VO SVETE SA VYSKYTUJÚ NOVÉ OTÁZKY V PROBLEMATIKE NASTAVENIA DÔCHODKOVÉHO SYSTÉMU. K TÝM TREBA PRISTUPOVAŤ MAXIMÁLNE ZODPOVEDNE A APOLITICKY, ABY SME TÚTO KRAJINU ODOVZDALI DO NASLEDUJÚCEHO OBDOBIA V DOBROM STAVE A NIE V STAVE ROZVRÁTENÝCH VEREJNÝCH FINANCIÍ. VEĽMI VÍTAM NAJMÄ INICIATÍVU O PRIJATIE ÚSTAVNÉHO ZÁKONA, KTORÝ BY BOL JASNÝM SIGNÁLOM SNAHY O VYTVORENIE DLHODOBÝCH ISTÔT.

Rád by som v nasledujúcich riadkoch vecne prešiel jednotlivými piliermi dôchodkového systému a pri každom z nich spomenul niektoré zaujímavé a dôležité body, v rámci ktorých by som ešte uvítal otvorenú diskusiu.

V I. pilieri by to mala byť otvorená diskusia na tému zmeny spôsobu výpočtu dôchodku. Momentálne sa hovorí o spôsobe výpočtu prostredníctvom súčtu osobných mzdových bodov. Tento spôsob ja osobne vnímam ako spravodlivejší spôsob výpočtu najmä pre staršie ročníky, ktoré na to dnes doplácajú. Zavedenie minimálneho dôchodku z môjho pohľadu jednoznačne zosilňuje princíp solidarity, s čo veľmi vítam. Potrebné však bude i zohľadniť spôsob vyplácania dávok v hmotnej núdzi a tento systém nastaviť spôsobom, ktorý by vylúčil ich vzájomné zneužívanie.

Dôležitým bodom pri prvom pilieri je i diskusia na tému dôchodkovej hodnoty, najmä jej valorizácie. Tá je v súčasnosti nastavená veľmi optimisticky a štedro. Jej hodnota by mala byť naviazaná a pomerná k počtu platiteľov do systému a počtu poberateľov dôchodkov.

Nastavenie dĺžky minimálnej doby poistenia, teda 15 rokov je podľa môjho názoru logické a nastavené efektívne, nakoľko treba v tomto balíku nakumulovať čo najviac peňazí na výplaty.

V rámci II. piliera treba aby šlo o kvalitný, apolitický materiál, ktorý by mali vypracovať poistní analytici. Treba povedať, že prácu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny, jeho riadiaceho výboru a pracovnej skupiny vnímam veľmi pozitívne.

Doba splácania 10 rokov je z môjho pohľadu brzdou pre ľudí s vyšším vekom. O tejto podmienke sa dalo uvažovať v roku 2003, či 2004 a nie už teraz. V budúcnosti by sa mala doba sporenia podľa môjho názoru minimalizovať, nakoľko sa jedná o vlastné úspory sporiteľa, s ktorými by mal mať právo nakladať podľa vlastného uváženia.

Zaujímavá forma investície sú indexové fondy, ktoré sme zaviedli ešte za môjho pôsobenia na ministerstve a osvedčili sa ako efektívny spôsob zhodnocovania peňazí. V rámci nich poznáme

V III. pilieri je zaujímavým a pre sporiteľov atraktívnym aspektom daňové zvýhodnenie. V skutočnosti sa však jedná o sumu približne 34 eur ročne. Závažnejšou otázkou je skôr odvodové zaťaženie, ktoré musia na svoje trovy prevziať zamestnávatelia a kde z tohto príspevku musia platiť i zdravotné poistenie, vďaka čomu sa znižuje ochota zamestnávateľa prispievať do tohto systému. Dôchodkový vek zohráva nepochybne kľúčovú úlohu pri I. pilieri. Nemyslíme si však, že pri 2. a 3. pilieri by mali byť podmienky také prísne. Jedná sa totiž o vlastné úspory sporiteľa, s ktorými by mal možnosť nakladať podľa vlastného uváženia a na vlastnú zodpovednosť.

Vnímam i ostatné zmeny v III. pilieri ako sú informovanosť sporiteľov, či možnosti investovania, ktoré môžu byť dynamickejšie a taktiež spôsob odplát pre DSS, ktoré sa budú postupne znižovať, čo ľudia privítajú.

Na záver by som rád poprial Ministerstvu prace, sociálnych vecí a rodiny (MPSVaR) veľa úspechov pri riešení tejto komplikovanej problematiky.

Autor: Jozef Mihál
poslanec Národnej rady SR

Kto je Jozef Mihál...

RNDr. Jozef Mihál pôsobil ako Minister práce, sociálnych vecí a rodiny v období rokov 2010 - 2012. V súčasnosti pôsobí ako poslanec NR SR za politickú stranu Sloboda a solidarita, ktorej bol spoluzakladateľ. Popri pôsobení v parlamente sa profesionálne venuje aj lektorskej činnosti v oblasti pracovného práva a daní. Je spoluzakladateľ internetového portálu so zameraním na poradenstvo v oblasti miezd, účtovníctva, daní a odvodov. Je autorom viacerých publikácií, zaoberajúcich sa daňovo-odvodovou problematikou.

ANUITNÁ NOVELA A ZMENY V DÔCHODKOVOM SYSTÉME...

Dokončenie zo str. 2

NAJBLIŽŠIE ČASOVÉ MÍĽNIKY

Určite Vás zaujíma, kedy bude známy finálny návrh „anuitnej novely“. V súčasnosti postupujeme stále podľa schváleného harmonogramu a našim cieľom je predložiť návrh novely zákona o starobnom dôchodkovom sporení (ako i novely s tým súvisiacich nastavení zákona o sociálnom poistení) do vnútrorezortného pripomienkového na prelome septembra a októbra tohto roku. Následne by mal byť tento návrh posunutý do medzirezortného pripomienkového konania v polovici októbra tohto roku, čo samozrejme znamená i publikáciu na verejne prístupnom Portáli právnych predpisov. Doručenie do Vlády SR by sme chceli stihnúť ešte do Vianoc. Verím, že nielen Vláde SR, ale najmä sporiteľom v druhom pilieri, ponúkneme zaujímavý a kvalitný darček.

Autor: Jozef Burian,
štátny tajomník Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny

NAŠETRÍME SI V DRUHOM PILIERI NA DÔCHODOK?

V ROKU 2015 BUDÚ VYPLATENÉ PRVÉ DÔCHODKY Z DRUHÉHO PILIERA. VÝŠKA DÔCHODKOV SA STALA PREDMETOM RÔZNYCH MÝTOV A ŠPEKULÁCIÍ. NA JEDNEJ STRANE PRETRVÁVAJÚ NEREALISTICKÉ OČAKÁVANIA O „ŠVAJČIARSKYCH DÔCHODKOCH“, KTORÉ PRED ROKMI NEZODPOVEDNE PREZENTOVALA JEDNA DÔCHODKOVÁ SPRÁVCOVSKÁ SPOLOČNOSŤ. NA STRANE DRUHEJ SA MÔŽEME V NIEKTORÝCH MÉDIÁCH DOČÍTAŤ, ŽE VÄČŠINA SPORITEĽOV NEDOSTANE Z DRUHÉHO PILIERA NIČ.

AKÁ JE TEDA SKUTOČNOSŤ?

Poisťovne sa na základe aktuálnych výpočtov vyjadrili, že doživotný dôchodok poskytnú každému, kto si našetrí aspoň 1900 eur. Treba povedať, že veľká väčšina sporiteľov túto sumu bez problémov dosiahne. V roku 2015 by mala dosiahnuť priemerná hodnota úspor na jednom účte cca 4600 eur a mediánová hodnota (stredná suma po odpočítaní extrémov) cca 3100 eur. Koľko za to sporitelia dostanú? Za každých 1900 eur by sa mal vyplácať dôchodok cca 10 euro za mesiac. Na prvý pohľad sa to môže zdať málo, ale treba zobrať do úvahy, že ide o výsledok sporenia po 10 rokoch. Dôchodkové investovanie je behom na dlhé trate a desaťročná doba sporenia nie je optimálna. Tí čo si budú na súkromný dôchodok šetriť 40 rokov, našetria podstatne vyššie sumy a teda budú mať aj omnoho vyššie súkromné dôchodky. V ich prospech budú hrať dva významné faktory. Prvým bude postupné zvyšovanie platu sporiteľa v priebehu kariéry, kedy príspevok do druhého piliera vo výške 4% (resp. 6%) bude odvádzať zo stále vyššieho základu. Druhým faktorom bude rast kapitálu v dôsledku efektov zloženého úrokovania. Pri dlhodobom investovaní rastie kapitál najmä vďaka reinvestovaniu úrokov a dividend.

NECIEĽOVÁ SKUPINA SPORITEĽOV

Iste aj v druhom pilieri sú ešte stále ľudia, ktorí tam nepatria. Ide napríklad o dlhodobo nezamestnaných, ktorí nemajú príspevky z čoho platiť. Takíto ľudia si však nenašetria ani v prvom pilieri. Čo s nimi? Ak budú mať na účte v druhom pilieri našetrenú len veľmi nízku sumu (napr. 100 eur) a nevznikne im nárok ani na dôchodok z prvého piliera, potom bude lepšie, ak sa im táto suma presunie do Sociálnej poisťovne. Zo 100 euro sa anuita vypočítať nedá. A tí, ktorým v prvom pilieri vznikol nárok na dôchodok zo Sociálnej poisťovne, no v druhom pilieri majú na účte povedzme 1000 eur, tí by mali mať možnosť výplatu tejto sumy v jednorazovom vyrovnaní. Čo sa týka počtov takýchto sporiteľov, tie nebudú veľké. V roku 2015 by takýchto sporiteľov nemalo byť viac ako sto. S predlžujúcou dĺžkou sporenia a stúpajúcim objemom úspor bude takýchto ľudí čoraz menej.

PRIESKUM AGENTÚRY FOCUS O POSTOJOCH SPORITEĽOV

Okrem klasického starobného dôchodku bude možné dať si z druhého piliera vyplácať aj pozostalostné dôchodky: vdovské a sirotské. Zdá sa, že o tieto typy dôchodkov bude veľký záujem. Prieskum postojov obyvateľstva k dôchodkom z druhého piliera, ktorý robil Inštitút hospodárskej politiky ukázal, že pozostalostný dôchodok by privítalo takmer 80% tých, ktorí majú partnera alebo nezaopatrené deti.

Prieskum poukázal aj na pretrvávajúcu nízku finančnú gramotnosť našej populácie. Sporitelia budú mať možnosť výplatu dôchodku z druhého piliera odložiť, a ďalej budovať svoj kapitál. Dve tretiny populácie by si však nasporené peniaze dalo vyplatiť hneď, ako to bude možné. Len jedna tretina by bola ochotná výplatu peňazí odložiť, či už kvôli ďalšiemu zhodnocovaniu peňazí alebo ich zanechať pre dedičov. Anuity sú veľmi komplikovaným finančným produktom. Bežný občan pri kúpe súkromného dôchodku robí komplexné finančné rozhodnutie, ktorému vôbec nerozumie. Príprava anuít by preto mala zahŕňať aj rozsiahlu vzdelávaciu a informačnú kampaň pre najširšie vrstvy obyvateľstva.

Pokračovanie na str. 6

Kto je Vladimír Baláž...

Vedecký pracovník Prognostického ústavu Slovenskej akadémie vied. Absolvoval viacero stáží a zamestnaní na univerzitách v Nemecku, Japonsku a Veľkej Británii. V súčasnosti pôsobí ako národný expert vo viacerých expertných skupinách Európskej komisie s tematikou poznatkovej ekonomiky. Na Slovensku sa venuje výskumu v oblasti behaviorálnej ekonómie a financií. Je autorom monografie: „Riziko a neistota - úvod do behaviorálnej ekonómie a financií“.

O TOM AKO BUDE DÔCHODCOM VYPLÁCANÝ DÔCHODOK Z DRUHÉHO PILIERA A AKÉ ZMENY ČAKÁ DOPLNKOVÉ DÔCHODKOVÉ SPORENIE

PREDLŽUJÚCA SA STREDNÁ DĹŽKA ŽIVOTA, ZNÍŽENÁ PÔRODNOSŤ A TÝM SPÔSOBENÉ STARNUTIE POPULÁCIE JE SKUTOČNOSŤ S KTOROU SA JEDNOTLIVÉ KRAJINY MUSIA POSTUPNE VYSPORIADAŤ. O NEUDRŽATEĽNOSTI BISMARCKOVHO MODELU SA DNES UŽ NEDISKUTUJE A KRAJINY SA SNAŽIA NÁJSŤ RIEŠENIE, AKÝ MODEL DÔCHODKOV BY BOL VHODNÝ. KAŽDÝ SA SNAŽÍ NÁJSŤ RIEŠENIE, KTORÉ BY NA JEDNEJ STRANE ZABEZPEČILO PRE DÔCHODCOV PRIMERANÉ DÔCHODKY A NA DRUHEJ STRANE BOLO UDRŽATEĽNÉ Z POHĽADU VEREJNÝCH FINANCIÍ.

V tzv. starej Európe boli pôvodne bežné produkty, pri ktorých bola zmluvne garantovaná výška dôchodku, tzv. model definovaných dávok. Mnohé krízy finančných trhov a možno aj „cena“ za ktorú je možné garantovať takéto produkty však vyvolávajú potrebu zmeny týchto produktov. V posledných dekádach minulého storočia sa začali rozbiehať schémy, pri ktorých je definovaný príspevok, ktorý sa na účte klienta akumuluje a výsledný dôchodok závisí od výnosov, ktoré boli dosiahnuté z investovaných príspevkov, tzv. model definovaných príspevkov. V roku 2003 sa aj na Slovensku rozhodlo, že rastúci deficit, ktorý generoval priebežný dôchodkový systém sa bude čiastočne riešiť modelom definovaných príspevkov, ktorý propagovala Svetová banka a v roku 2004 sa zaviedol prostredníctvom zákona o starobnom dôchodkovom sporení. Ten je u nás známy pod pojmom druhý dôchodkový pilier.

FÁZA VYPLÁCANIA DÔCHODKOV

Zákon podrobne riešil fázu sporenia, ale rovnako dôležitú fázu výplaty dôchodku riešil len veľmi všeobecne. Vzhľadom na skutočnosť, že sporiaca doba bola nastavená na desať rokov, zdalo sa, že bude dostatok času dôsledne riešiť aj výplatnú fázu. Momentálne je táto téma aktuálna a Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR pripravuje novelu zákona o starobnom dôchodkovom sporení , ktorá sa má prioritne venovať úprave výplatnej, teda anuitnej fáze.

Pri diskusiách o možnej úprave anuitnej fázy je potrebné vziať do úvahy dôvod pre ktorý bola táto reforma uvedená, a tým je dlhovekosť. Produkt, ktorý dokáže kryť toto riziko je doživotná anuita. Pri tzv. “istých dôchodkoch“, kde sa nasporená časť rozdelí na vopred určené časti a na vopred určený čas, nemáme zabezpečené poskytovanie starobného dôchodku do konca života. Ak teda máme zabezpečiť doživotnú, a nie dočasnú starostlivosť o dôchodcu, mali by sme hovoriť podľa možnosti kľúčovo o doživotných anuitách. Podľa európskej legislatívy sa na poskytovanie produktov s rizikom smrti alebo dožitia vzťahuje smernica o životnom poistení a preto doživotnú anuitu môže poskytovať len poisťovňa licencovaná podľa zákona o poisťovníctve. Teda inštitúcia, ktorá má povolenie a spĺňa požiadavky na solventnosť, odbornú spôsobilosť, systém správy a riadenia, kvantitatívne požiadavky na tvorbu záväzkov a dostatočného kapitálu, tvorbu a umiestnenie technických rezerv a podobne.

Podľa nášho názoru a vyššie uvedených argumentov má dôchodok kryť riziko dlhovekosti, to znamená, že základný produkt má byť doživotná anuita. Doplnkom môže byť programový výber len, ak má účastník aspoň minimálnu anuitu. Ideálne by bolo mať len doživotnú anuitu, aby nedochádzalo k antiselekcii, čo by znamenalo, že si každý vyberie len minimálny dôchodok a zvyšok si nechá na účte v programovom výbere.

Rovnaký postoj možno zaujať aj k pozostalostným dôchodkom, ktoré by sa mali vyplácať len, ak účastník má aspoň minimálny starobný dôchodok. Pozostalostný dôchodok by sa mal vyplácať len presne určenú dobu po smrti dôchodcu (1-3 roky), a len ak si ho účastník „dokúpi“, nemal by byť povinný. Anuity majú vyplácať inštitúcie, ktoré to vedia robiť a majú na to štandardnú licenciu a to sú životné poisťovne. Mala by existovať štátom predpísaná základná anuita. Popri nej môžu poisťovne ponúkať nejaké doplnky. Keďže indexácia alebo valorizácia produkt zdražuje, mala by byť vecou možnosti výberu účastníka. K dispozícii sú viaceré možnosti a to bez indexácie alebo indexáciou pevným percentom predpísaným reguláciou.

Úvahy o zavedení inflačnej indexácie, bez funkčného trhu inflačných dlhopisov , je možné považovať za neefektívne a veľmi rizikové. Okrem toho poisťovne nemôžu mať v aktívach takú koncentráciu v riziku jedného štátu. Teda ak by aktíva kryjúce technické rezervy boli len v slovenských štátnych inflačných dlhopisoch, pričom v podmienkach Slovenskej republiky tieto nie, tak poisťovňa nevie kryť inflačnú indexáciu inak.

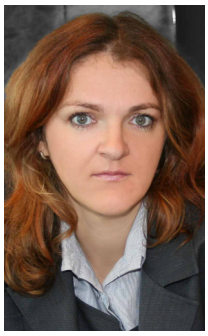

Kto je Júlia Čillíková...

Od roku 2007 je riaditeľkou odboru regulácie finančného trhu v Národnej banke Slovenska. Je absolventkou Matematicko-fyzikálnej fakulty Univerzity Komenského. Prešla viacerými významnými pozíciami v oblasti financií a poisťovníctva. Od roku 2000 pracovala na Úrade pre finančný trh ako riaditeľka odboru poisťovníctva, neskôr bola vymenovaná za generálnu riaditeľku Úradu pre finančný trh. Je členkou delegácie výboru OECD pre poisťovníctvo a výboru pre finančné služby. Tak isto pôsobí v riadiacom výbore EIOPA (European Insurance and Occupational Pensions Authority) a je členkou riadiaceho výboru IAIS (International Organisation of Insurance Supervisors) v rámci ktorého predsedá PSG (Pension Coordination Group).

Pokračovanie na str. 6

O TOM AKO BUDE DÔCHODCOM...

Dokončenie zo str. 5

Účelné je poučiť sa zo skúsenosti krajín, ktoré majú podobný model. Veľmi inšpiratívna je distribúcia ponuky anuitných produktov prostredníctvom aukcie, kde sa výrazne znižujú distribučné náklady. Je na mieste byť rezervovaný v tom, aké okolnosti by mohli poisťovne brať do úvahy pri výpočte výšky dôchodku. Ak by neboli zarátané zdravotné riziká, vzdelanie a sociálna situácia, môže to byť v konečnom dôsledku na škodu účastníka. Na druhej strane je potrebné diskutovať aj o antidiskriminačných aspektoch. Aj Európska komisia v tzv. Bielej knihe o dôchodkoch upozornila na potrebu komplexného prístupu, čo zjednodušene znamená kombináciu rôznych produktov.

MOŽNOSTI A PRÍNOS DOPLNKOVÉHO DÔCHODKOVÉHO PRIPOISTENIA

Je možné predpokladať, že otvorenie III. piliera vo vzťahu k iným finančným produktom ako sú napr. poistné produkty, produkty kolektívneho investovania, dlhodobé termínované vklady v bankách, reverzné hypotéky a pod., by mohlo byť konkurenciou pre doplnkové dôchodkové sporenie. Tieto produkty by mohli výrazne prispieť k efektivite tohto systému. V tejto súvislosti stojí za zmienku aj momentálne prebiehajúca verejná konzultácia Európskeho orgánu pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov k materiálu o vytvorení jednotného trhu EÚ pre osobné dôchodkové produkty. Tento materiál tiež navrhuje ako riešenie ďalšieho a dostatočného zabezpečenia na dôchodok použitie už existujúcich produktov regulovaného finančného trhu.

Záverom by som rada zdôraznila, že oceňujem, že Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR vytvorilo priestor na odbornú diskusiu k tejto závažnej problematike. Tak, ako som uviedla na začiatku, starnutie populácie v kontexte tlaku na zdroje verejných financií je skutočnosť, ktorou sa treba vážne zaoberať.

Autor: Júlia Čillíková,
riaditeľka odboru regulácií a finančných analýz
Národnej banky Slovenska

NAŠETRÍME SI V DRUHOM...

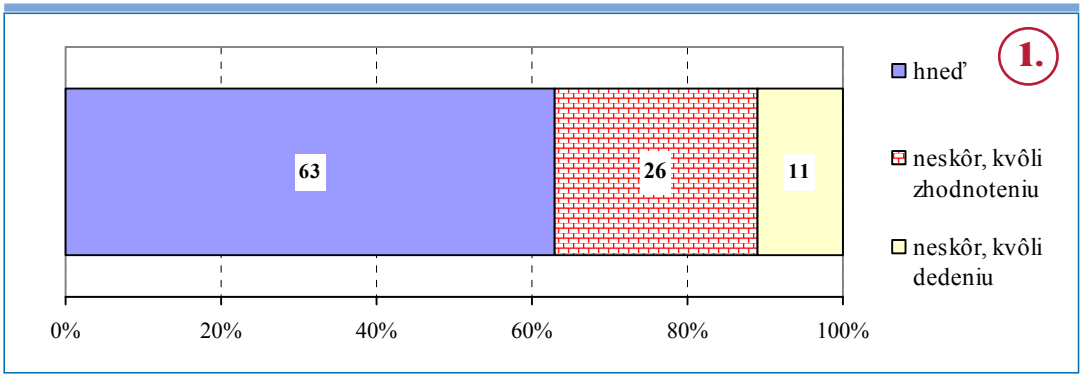

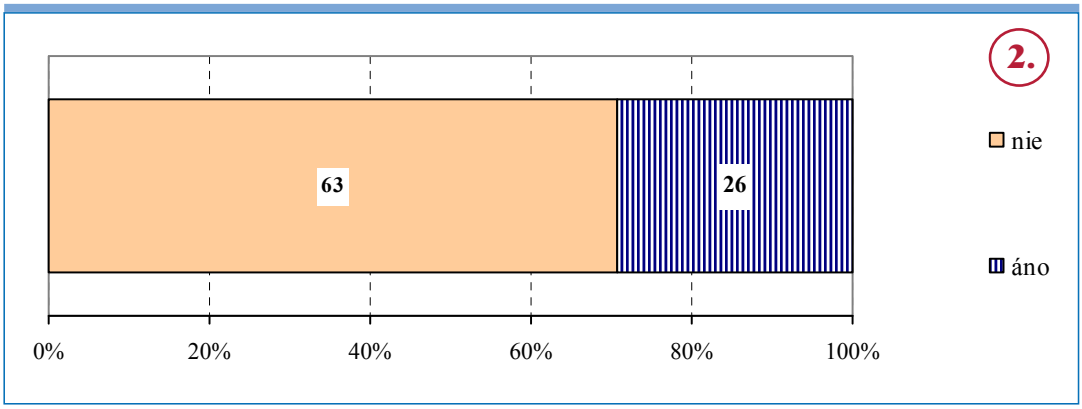

Dokončenie zo str. 4

OTÁZKY Z PRIESKUMU:

1. Pri odchode do dôchodku Vám bude dôchodok vyplácaný z prvého a zároveň aj z druhého piliera. V prípade, že Váš dôchodok z prvého piliera bude v dostatočnej výške pre uspokojenie Vašich potrieb, pre ktorú z nasledujúcich možností výberu úspor z 2.piliera by ste sa rozhodli?

2. Povinná doba sporenia v druhom pilieri je v súčasnosti 10 rokov. Ak by sa predĺžila z 10 na 15 rokov a Vy by ste museli ďalších 5 rokov platiť odvody a až potom by Vám vznikol nárok na dôchodok z druhého piliera, súhlasili by ste s týmto predĺžením alebo nie?“

Autor: Vladimír Baláž,
predseda Vedeckej rady Prognostického ústavu SAV

PREBIEHAJÚCE ZMENY V DÔCHODKOVOM SYSTÉME

V SÚVISLOSTI S DEMOGRAFICKÝM VÝVOJOM A JEHO NEGATÍVNYMI DÔSLEDKAMI NA PRIEBEŽNÝ DÔCHODKOVÝ SYSTÉM REZONUJE FAKTICKY V CELEJ EURÓPE TÉMA BEZPEČNÝCH, UDRŽATEĽNÝCH A ADEKVÁTNYCH DÔCHODKOV. VÁŽNOSŤ TEJTO TÉMY PODČIARKUJE AJ FAKT, ŽE EURÓPSKA KOMISA POŽIADALA V JÚLI 2012 EURÓPSKY ORGÁN PRE POISŤOVNÍCTVO A DÔCHODKOVÉ POISTENIE ZAMESTNANCOV (EIOPA) O TECHNICKÚ POMOC V OTÁZKE VYTVORENIA JEDNOTNÉHO TRHU PRE OSOBNÉ DÔCHODKY. NA ZÁKLADE TEJTO POŽIADAVKY VZNIKLA PRACOVNÁ SKUPINA, KTOREJ CIEĽOM JE PRIPRAVIŤ PRE EURÓPSKU KOMISIU DO FEBRUÁRA 2014 TECHNICKÚ SPRÁVU O STAVE OSOBNÝCH DÔCHODKOV V RÁMCI EÚ. JEJ ČLENOM JE AJ ALLIANZ SE. S MIROSLAVOM KOČANOM, KTORÝ ZASTÁVA FUKNCIU CHIEF OPERATING OFFICER-A REGIÓNU STREDNEJ A VÝCHODNEJ EURÓPY, SEVERNEJ AFRIKY A BLÍZKEHO VÝCHODU V MNÍCHOVSKEJ POBOČKE SPOLOČNOSTI ALLIANZ SA PRETO NA TÚTO TÉMU ROZPRÁVAL REDAKTOR HOSPODÁRSKYCH LISTOV ERIK BIHARY.

Ako vníma prebiehajúce zmeny Vaša spoločnosť?

Naša spoločnosť veľmi pozorne sleduje dianie na Slovensku v oblasti legislatívy dôchodkového zabezpečenia. Aj preto sme s radosťou prijali pozvanie Inštitútu hospodárskej politiky k účasti na diskusii o dôchodkoch pri okrúhlom stole. Chceme oceniť fakt, že v poslednom období sledujeme v oblasti tvorby legislatívy dôchodkového zabezpečenia výrazný posun smerom ku kultúre odborného dialógu a hľadaniu dlhodobých, odborných a koncenzuálnych riešení, ktoré považujeme za hlavný predpoklad pre stabilitu a udržateľnosť dôchodkového systému.

Aké zmeny v dôchodkovom systéme teda očakávate?

Tento rok Slovensko očakáva dve veľmi významné novely, ktoré sa dotknú viac než jeden a pol milióna obyvateľov sporiacich si na dôchodok. Takzvaná anuitná novela bude riešiť podmienky, za ktorých sa budú vyplácať doživotné dôchodky z úspor občanov v 2.pilieri. Novela zákona o doplnkovom dôchodkovom sporení bude riešiť najmä podmienky za ktorých si môžu občania sporiť na svoj budúci dôchodok v treťom pilieri. Je veľmi dôležité, aby sa v prípade obidvoch pripravovaných noviel veľmi citlivo, odborne, spravodlivo a vyvážene zohľadnili záujmy všetkých zúčastnených strán.

Pomocou ktorých nástrojov by podľa Vás mohol štát vytvoriť efektívne a stabilné fungovanie tohto systému?

Odbornosť a konsenzus sú predpokladom stability dôchodkového systému.

V oblasti účinnej podpory sporenia na dôchodok bude veľmi dôležité, aby štát našiel vhodné, spravodlivé a štandardizované mechanizmy pre všetkých občanov. Myslíme si, že dobrou cestou k tomuto cieľu je certifikácia finančných produktov vhodných pre dlhodobé sporenie na dôchodok. Okrem samotnej účelnosti produktu, by sa v procese jeho certifikácie hodnotila aj jeho výhodnosť pre klienta, meraná jeho vnútornou mierou rentability. Takéto produkty by výrazne uľahčili občanom orientáciu a zvýšili ich stupeň ochrany pri výbere vhodného produktu pre sporenie na dôchodok. Zároveň by to mohla byť cesta k štandardizácii podmienok pre poskytovanie štátnej pomoci dlhodobému sporeniu občanov na dôchodok, ktorá by nezakladala v jej kontexte žiadnu diskrimináciu jednotlivých odvetví finančného trhu.

Komunikujete Vaše skúsenosti a názory i s kompetentnými, ktorí rozhodujú o zmenách v tomto systéme?

Celý poistný sektor sleduje veľmi pozorne aj dianie okolo prípravy legislatívneho riešenia výplatnej fázy starobného dôchodkového sporenia, známej aj pod skratkou anuitná novela. Zúčastňujeme sa aktívne na činnosti pracovnej skupiny zriadenej Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorá od začiatku roka hľadá optimálne riešenie otázok týkajúcich sa spôsobu výplaty starobného dôchodku, pozostalostných dôchodkov, či nastavenia samotného produktu doživotnej renty. Verím, že aj v tomto prípade bude nakoniec prijaté správne riešenie ako výsledok odborného a spoločenského konsenzu.

Autor: Erik Bihary,
editor Hospodárskych listov

Kto je Miroslav Kočan...

V roku 1996 absolvoval Matematicko-fyzikálnu fakultu Univerzity Komenského v Bratislave. Vo svojom profesijnom živote sa venuje finančným analýzam najmä v oblasti poisťovníctva ako i programovaniu a vývoju softvérov pre finančné inštitúcie. Momentálne pracuje v spoločnosti Allianz na pozícii Chief Operating Officer regiónu strednej a východnej Európy, severnej Afriky a Blízkeho východu. V spoločnosti pracuje od roku 2001, riadil odbory interného auditu, stratégie a správy neživotných poistení.

Vladimír Baláž prezentoval výsledky prieskumu o postojoch sporiteľov.

Do diskusie výrazne prispela generálna riaditeľka sekcie sociálneho poistenia na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny.

Postoje súkromného sektora predstavil predseda predstavenstva Allianz DSS a podpredseda Asociacie dôchodkových správcovských spoločností.

Diskusie s témou dôchodkového systému sa tešia obľube médií.

Popri hlavných rečníkoch prišli na tému diskutovať i ďalší významní odborníci.

Hlavný rečníci 3. tohtoročného okrúhleho stola na tému dôchodkového systému.